

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Ném tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtaték.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök Szabó József; Dr. Berde Áron, Báró Jósika Sámuel, Szabó Sámuel, Vörös Sándor felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: A vándortanári intézményről. — Fényes Károly. — Kasza-e vagy sarló? — Gazdasági szakismeretek terjesztése. — Utóvetés a fiatal herésekben. — Jégverte csemeték. — A felfuvódás ellen. — Borok kezelése a szállítás után. — Rovarirtó szerek. — Vasmegeyi gazdasági egylet. — A fogarasi ménésbirtok. — Mezőrendéri törvényjavaslat. — Piaczi árák. — Hirdetések. —

A vándortanári intézményről.

Legközelebb értesülvén, hogy a földmívelési miniszter a vándortanárok létszámát — kik különben is csak tizen vannak — apasztani szándékozik, indítva érzem magamat ezen cikket az asztalfiókból elővenni; nem mintha valami különös eredményre számítanék megjelenésével, hanem csupán azért, hogy saját véleményemet e tárgyban elmondjam.

A kormány az utóbbi időkben sokat tett a gazdasági szakértelem terjesztésére, mire szakértők véleménye szerint hazánkban általában nagy szükség van. E törekvésre vall a vándortanári tanfolyam létesítése is.

Többször olvastam már a lapokban ez intézményről kárhóztató nézeteket, melyben nyíltan kimondva láttam, hogy ez intézmény nem helyes, mert nagy eredményt felmutatni nem lévén képes, jövője nincs és így elvetendő.

Ha szerény véleményemet kockáztatnom szabad, e nézet szószólóinak nem adhatok igazat, valamint azok sem tennének helyesen, kik a vándortanári állások felállítását feltétlenül magasztaltnak.

Az eszme maga határozottan helyes és nagy elismerést érdemel, de a legegészségesebb eszme is megbukik, ha kivitele hiányos és nem gyakorlati irányú.

Vessünk egy tekintetet a vándortanári intézmény belserveszére: célja ennek; vándortanárok és intézeti segédtanárok képzése, kik aztán az elmélettel s az okszerűbb gyakorlattal a

gazdaközönseget megismertessék. Ez intézmény jelen alakjában nem teljesítheti mindazt, amire hivatva van s igen csekély eredményre vezet, mint ezt négy éves működése bizonyítja.

E pálya jelöltjei ezelőtt Ér-Diószegeen most Ménesen nyelik kiképeztetésüket, a beléphetésre szükséges qualificatio azonban szorososan megállapítva nincs, hanem akárki bejuthat, bárha minden szakszerű képesítést nélkülöz is. De legyen bárminő kitünő bizonyítványokkal bíró egyén is valaki, ha nem az ide tartozó szakoktatást nyerte illetékesnek, a vándortanár jelöltségre nem tekinthető; azonban a ki más pályát jó eredménnyel végzett, nem is igen hajlandó újabb irányt választani, mert saját szakjában is eredményre remél jutni; hanem igen is iskoláikat rosszul végzett kétes existenciák tekintik ez intézményt végmenedéknek.

Azért szerény véleményem szerint e baj alapján volna orvoslandó s readeletileg kimondandó: hogy vándortanári tanfolyamra csakis gazdasági tanintézetet végzett egyének vehetők fel. Ugyancsak törvényileg biztosítandó volna azon egyének jövője, kik állami és pedig szokatlanul nagy ösztöndíjjal kecsgetve választották csupán, a borászat különben is bizonytalan terét megéthetésükre; mert jelenleg az egész vándortanári intézmény ideiglenes s mint ilyen bármikor megszüntethető; már pedig vagy szükségesegek a vándortanárok állandóan, vagy egyáltalában nem, mely utóbbi esetben fel kell hagyni az exprimentálással; ellen esetben pedig állandó és tisztességes megélhetést kell biztosítani e tér egyenei számára, mert ha ez nem történik, bizonyára csak kétségbe esett és gyengébb existenciák fogják ez ideiglenes és bizonytalan állást keresni.

A vándortanári intézmény iránt sajuálattal kell bevallanom, — a uagyközönseg még mindig bizalmatlansággal viselkedik, ezért tehát e pályán alkalmazandó egyéneknek, a legalaposabb elméleti és gyakorlati kiképzéssel kell birniok, hogy a közönseg bizalmát és rokonszenvét megnyerhessék. De nézzük

csak hogy áll a dolog a valóságban: Diószegen pl. a vinczellérek és vándortanárok ugyanazon képzésben részesülnek. Igaz hogy ez gyakorlati irányban szinte páratlan — s a vándortanárok kiképzésénél mindenestre a fősúly a gyakorlatra fektetendő, — azért ha valaki megelőzőleg kellő szakképzést nyert, aranybányát találhat az itt előadottakban, de a ki első ízben csak itt hallott gazdasági dolgokról, az természetesen nem fog többet tudni, mint egy képzett vinczellér, már pedig az elméleti ismeretek ily csekély összegével a nagy közönség elé lépni lehetetlennek tartom. A ménesi intézetről is ugyanezek mondhatók, még azzal a különbséggel, hogy a vezetőknek korántsem áll oly bő tapasztalat rendelkezésükre, mint Diószegen.

A vándortanári qualificatio színvonalának emelése tekintetében még azt is kívánatosnak tartanám, hogy a jelöltek, bárha előzetesen gazdasági tanítézetet végeztek is, — egy évet a Budapesten létesített orsz. központi minta-pinczében töltsenek s amellet még az egyetemen a kellő tudományos apparatussal előadva, hallgassák azon tantárgyakat, melyek tanszékeire esetleg mint segédtanárok hivatva lesznek; mert igen különösen venné ki magát, ha valaki azon ismeretekkel adná elő pl. a phisicát és vegytant, melyeket a gimnáziumban vagy esetleg a gazdasági tanítézetben szerzett.

Ez intézkedés bár némileg hosszabbá tenné a vándortanári pályát, magukra a vándortanárokra sem volna hátrányos, mert minél több oldalú és alaposabb képzettséggel bír valaki, annál inkább megfelelhet kötelmeinek. Említettem fentebb, hogy a vándortanárok igen csekély eredményt tudnak felmutatni, mely sajnos tény a következő okokra vezethető vissza.

1.) Népünknek a megrögzött régi, rosz szokásokhoz való konok ragaszkodása.

2.) A kellő ellenőrzés hiánya s e miatt a vándortanárok ki nem elégitő buzgalma.

3.) Az óriási nagy terület, melyen egynek-egynek működni kell; miért is a jelentékenyebb helyeken megjelenik évenként 3-szor, 4-szer, előadás és felolvasások tartása végett, míg a kisebb helyeket elhanyagolja; mivel arra, hogy a kisebb, de nemzetgazdasági tekintetből, tömegüknél fogva igen jelentékeny és fontos helyeken is megjelenhessék; a kerületek ily nagy kiterjedése mellett, sem ideje, sem pénze nincs.

4.) Az igen takarékos dotatio, mely az illetőket oly sok és fontos teendő lelkiismeretes véghezvitelére kéllőleg nem ösztönzi.

Most már azt kérdem, tehet-e a vándortanár a jelenlegi viszonyok között többet? Mutathat-e ily körülmények között általánosabb és nagyobb eredményt fel? Ennek meghatározását a tisztelt közönségre bízom.

A vándortanárnak nemcsak szóval, de példa álltal kell hatni, miért is mindeniknek birnia kellene mintateleppel, ezenkívül bizonyos számú hallgatóságról is gondoskodni kellene; ezt szolgáltatathatnak pedig a néptanítók, kik a rendszeresített tanfolyamokon részt venni köteleztetnének, nemkülönbön azon termelők vagy érdeklődők, kik a tanfolyamra beiratkozás után jelentkeznének.

Általában tudjuk azt is, hogy valamely új és jó eszme, a gyermekek keblében sokkal inkább gyökeret ver. Az okszerű gazdasági elveknek, már a népiskolában tanítása által, az újabb nemzedék a haladásra kedvet nyer és képességet szerzett; — már ezek nem lesznek a régi avult eszmék követői, hanem az újabbak apostolai.

Azért kívánatosnak tartanám, hogy minden tanítóképzésében a gyümölcsészet, borászat és méhészet s a gazdasági alapelvek tanítására nagy gond fordítottassék. Ez pedig csakis olyformán lenne lehetséges, ha a tanítóképezdékben ezek tanítására tanszék nyitattának, mely jól képzett szaktanárral töltenék be.

A népiskolákban a mezőgazdaságtan, borászat, szőlő, gyümölcsfa tenyésztés és méhészetnek, ugy elmélet, mint különösen a két utóbbinak a gyakorlat terén taníttatása, — melyek fontosságát belátni nem nehéz — így válik lehetségessé.

A néptanítók pedig, hogy eme kötelességüket teljesíthessék, a megyei vagy kerületi vándortanárok felügyelete alá lennének e tekintben helyezve s csoportokba beosztva, a székhelyekül meghatározott helység, vagy városban, a vándortanár felszólítására meghatározott időben, egy hétiig terjedő cursusra gyűlőnek össze; hol a vándortanár vezetése alatt, ugy elméleti, mint gyakorlati szakoktatásban részesüljenek. S hogy a gyakorlati oktatás a gyümölcstermelés és méhészet terén lehetséges legyen, minden községnek faiskolán kívül méhessel is kellene birnia.

A vándortanárok működését ismét felsőbb helyről ellenőriznék és pedig egy erre hivatott szakértő által.

Kívánatos volna tehát:

1-ör. Hogy a qualificatio határozottassék meg és elvként mondassék ki, hogy csakis gazdasági felső tanítézetet vagy akadémiaát végzett egyén vehető fel a vándortanári tanfolyamra.

2-ör. Hogy a tanár kötelességének megfelelőhessen, kisebb működési tereket kapjon. Ezt lehetne, vagy lélekszám arányához képest megállapítani, pl. minden 100 ezer lakos kapna egy vándortanárt, tekintetbe véve mindenestre a lakosság foglalkozását; vagy pedig olyformán, hogy minden megye kapna egy kinevezett vándortanárt.

3-ör. A tanító-képezdékben gazdasági tanszékek felállítása.

4-er. A néptanítók kiképzése a vándortanárok által, oly körülmények között, hol a néptanító nem képes a gyümölcsészeti stb. tanfolyamról szóló bizonyítványt felmutatni.

5-ör. A községi faiskolák ügyének szigorubb szervezése. Minden községben, mely a vándortanár kerületébe esik, községi faiskola volna felállítandó, s ezek berendezéséről, mint gyümölcstenyésztésünk felvirágozásának alaptényezőjéről, a vándortanár gondoskodnék s annak kezelését a tanítóra bízva, minden tanító felett e tekintetben a felügyeletet gyakorolná.

Hogy pedig a gyümölcstenyésztés népünknel lehetőleg megkedveltessék, ajánlatosnak vélném, hogy minden könnyebb munka, nemesítés, alakítás, a gyermekek által végeztessék, kik azért midőn az iskolát oda hagyják, vagy pedig évenként bizonyos számú csemétét kapnának. Ugyancsak bizonyos % szám

csemete volna a községi előljárásnak átadandó, mely ezért köteles volna a faiskolát jó sövény, nád vagy deszka-kerítéssel ellátni s azt rendbe tartani, a nehezebb munkákhoz pedig a szükség munkaejét szolgáltatni.

6-or. A vándortanárok és phylloxera-biztosoknak egy személyben való egyesítése, hogy ilyformán a phylloxera-biztosoknak is legyen kellő elfoglaltatásuk, mert jelenleg az egész telet és nyarat üdüléssel töltik.

Ha a vándortanári intézmény ily alapokra lesz fektetve; közre járulván a gazdasági szakértelem általánosításához; sikeres működése a legjogosultabban elvárható. Míg eddig csak egyeseknek használt s a szakértelem terjesztésére nagyon kis mértékben folyt be; most mint a minta-telepek kezelői, folyton példa által hathatnak buzdítólag a gazdaközönségre.

A vándortanárok létszámának tehát nem apasztására volna szükség, hanem megfelelő szervezés mellett hazánk viszonyai, jelentékeny számban való szaporítását követelnék. —

Fényes Károly.

Kasza-e vagy sarló?

A „Gyakorlati Mezőgazdában“ olvassuk Torda Ferencz-től a kasza és sarló munkájának méltatását s bár nem mindennütt adhatunk nézetének igazat; (nevezetesen a sarló munkája nem a nagy tarló hagyás és a kevés maghullatás végett keresett, hanem mivel nem marad el annyi kalász mint a kasza után; hogy pedig a kaszással elhullott kalászok a disznó konda által ugyis megfelelőleg értékesíthetők, azt sem irhatjuk alá; ha csak nem akarjuk elfogadni azon amerikai gazda rendszerét, ki tengerijét nem törette le, hanem ráeresztette a gulyát, s hogy a letört csöveket is felhasználja, minden darab marha után 4 sertést számított s az ezek által elhagyott szemek felszedésére pulykákat bocsátott. E helyett jobb lenne talán a lógereblyével — nagyobb gazdaságokban — a tarlót felkapartatni s csak az így gyűjtött élet betakarításának végeztével eresztetni a disznókat a tarlóra, nehogy ezek után a csirkék vagy pulykák alkalmazása szükségessé váljék;) mégis általában és végeredményében fejtegetéseinek helyességét elismerjük s csatlakozunk hozzá.

A kézi eszközök használata az aratásnál, még az aratógépek elterjedtével sem lesz mellőzhető, a gépeknek jelenlegi tökéletlen szerkezete folytán, amennyiben azok minden talajfelszín mellett nem alkalmazhatók.

Némely esetben a sarló sok esetben a kaszával való dolgoztatás előnyösebb, így pl. dölt gabonában a sarló jó szolgálatot tesz, de már ritka vetésben, tavasziaknál vagy takarmánnyal pl. lóherével vetett gabonaféléknél, melyeknek szalmáját felszeccsázva megégetjük, határozottan a kasza munkája van előnyben. A kasza munkáját tehát a dölt gabonában mulja felül a sarló, de más esetekben mindig a kasza lesz a győztes.

„A mi azon állítást illeti, hogy a sarló után hátramaradt magas tarló trágyaanyag maradjon vissza a talajnak, míg a kasza munkája mellett az a földről elvitetik, s hogy így előnyösebb lesz a sarlóval aratás: ezt épen nem lehet mondani. Nevezete-

sen azon lekaszált szalma-többletet, vagy jobban értékesítheti a gazda pénzben — ha a piacviszonyok kedvezők — mint azon visszapótlásra valóban fontos alkatrészek érnek, melyek ama többletben vannak, mely a kasza munkájával távolítottak el; vagy pedig, ha mint almot használja fel: így a szalma alkatrészei átalakulván, az értékesebb trágya alakjában kerül a talajba vissza.

A mi a munka tisztaságát illeti: első pillanatban beláthatjuk, hogy a sarlóval könnyen lehet tiszta munkát végezni; miután itt ugyszólván minden szál az arató kezén menvén keresztül, csaknem lehetetlen azok elmaradása. Hogy azonban a kaszával mégis mily tiszta munkát lehet végezni, azt hiszem, elég e tekintetben Magyarországot felhozni például s különösen azon részeit, hol a kaszával való takarás már rég idő óta el van terjedve; ahol nem reudekre vágják le a gabonát, mint sok helyt a kaszávali takarásnál, hanem a reudeket a még vágatlan felé fordítják s egy a kaszanyelének végére kötött és hajlított gallyal, annak a másik oldalra áthullását akadályozzák. Így a kaszával is lehet tiszta munkát végeztetni. Különbösen a netán hátramaradt kalászok nem mennek kárba, miután a tarló-földekre rendesen sertés-nyájak hajtának, amelyek a hátrahagyott kalászokat igen jól értékesítik.“

Még a maghullás is figyelembe veendő. Erre nézve hogy lehető legkisebb legyen, a helyes időt kell jól megválasztani az aratásra. Ugy a korai, mint a késői aratás káros; elsőben nem fejlik ki kellőleg a mag s a hozam, mennyiség és minőség tekintetében szenved, utóbbi esetben pedig amellet, hogy a mag szintelenebb, (pl. búzánál) még a hullás által is sokat veszítünk. Ezen okból a gabonát u. n. viasz érésben kell levágni, vagyis midőn a kalász alatt levő göcsuél a szár már sárgul, a mag már nem „tejes“ de puha. Az így levágott gabona aczélos lesz vagyis sikerdús; utóérése pedig a keresztékben, de különösen az asztagban bekövetkezik. A vetésre szánt gabonát jobban hagyjuk megérni, de tulérni ezt sem szabad engedni. A maghullásra nézve is azt mondhatjuk, hogy a sarlózással több a veszteség, mert míg a kasza metsz, addig a sarló mintegy fűrészsel s a kalászok nagyobb rázkodást szenvednek, miután a tartó balkéznek, azokat mozdulatlan helyzetbe hozni nem sikerül.

Az eddigiekben bebizonyítva a kasza előnyeit; most térjünk át a munka gyorsaságára és ezzel kapcsolatban levő olcsóságra. Minden gazda előtt tudva van, hogy a kaszával sokkal gyorsabban lehet dolgozni, úgy hogy míg sarlóval egy munkás gabonából 200 □ ölet képes learatni, addig egy kaszás 400 □ ölet; tavasziaknál e különbség még nagyobb, mert ez esetben a kasza munkája 3—4-szer annyi. Ezt látva, ha az aratást pénzen végeztetjük, a sarló munkája kétszerte drágább. Részébe való aratásnál pedig annyival lesz költségesebb, a hány nappal az aratás idő tovább tart és a mennyiben az ezen napokra eső élelmezés kerül, mit napjára 25—30 krra szintén tehetünk. A kaszáztatás tehát részében is olcsóbb.

„A jelenlegi alacsony gabona árak mellett a sarlóval vágatás által megtakarított gabona, nehezen fogja kifizetni a reá eső költség többletet. „Mai időben tehát, amidőn minden kis dologra ki kell terjesztenie a gazdának figyelmét, hogy az olcsó

gabna-árak mellett is, a fekvő tőkének illő kamatait megryerhesse; ma a nagy világ verseny idejében ily lényeges árkülönbözet, mindenesetre kellő tekintetbevétel igényelne még akkor is, ha a többi kifejtett előnyök a kasza mellett nem szólnának. —

A gazdasági szakismeretek terjesztése

czim alatt Virágh Elek a „Magyar Földben“ a Dr. Szentkirályi Ákos által többek nevében irodalmi szakosztály létesítése iránt az E. g. egyesület közgyűlésén tett indítványáról a következő meleg elismerést tanúsító szavakkal emlékezik meg: „Egy irodalmi szakosztályról van az indítványban szó, oly szakosztályról, melynek feladata a kis gazdák szakismeretének bővítésére alkalmas munkák kiadására és terjesztésére könyvkiadó vállalatot létesíteni. A határozat indítványozója Dr. Szentkirályi Ákos volt. Meg vagyok győződve, hogy az Erdélyi Gazdasági Egyesület igazgató választmányának kebelében megalakuló irodalmi szakosztály majd módját ejti a könyvkiadó vállalat oly alapra fektetésének, melyen az virágozni fog. Mindazáltal csak egyesült erővel „Viribus unitis“ érheti el célját s azért mindnyájunknak, kik mezőgazdaságunk ügyét szívünkön viseljük, kötelességünk mind anyagilag, mind erkölcsileg támogatni a nemes célt. Különösen a többi gazdasági egyesületeknek lesz fentartva, hogy az új társaságot (talán szakosztályt?) a kezdet nehézségein átsegítsék s az egész vállalatot minden kitelhető erővel gyámolítsák, támogassák.

Az Erdélyi Gazdasági Egyesület valóban szépen fogta fel hivatását, amidőn az Országos Magyar G. Egyesület nyomdokát követve, a munka felosztás ily üdvös elvének alapján, oly művek kiadására vállalkozik, mint a milyenek indítvány megokolásában jelezve vannak, amelyekkel azonban az Orsz. gazd. egyesület könyvkiadó vállalata teljességgel nem foglalkozhatik. Vajha mielőbb sikerét látnók és látua az ország, hogy az ige testü lön!“ —

Utóvetés a fiatal herésekben.

Ha fiatal heréseink vagy füvelőink foltosak, a tenyészet első, illetőleg második évében czélszerű lesz azokat utánvetés által pótolni, hogy ily módon a termés mennyiségét fokozzuk s meggátoljuk az elgyomosodást. Az ily utánvetésre legalkalmasabb idő a nyár utólja egész augusztus végéig, s ha ekkor nem értünk volna rá, a tavasz. Ha már tavasszal mutatkozik, hogy a herés vagy füvelő ritkás, akkor az ezen időszakban utánvetett mag a nyáron még hasznavehető növényeket fog adni, minél sűrűbb azonban a meglevő vetés, annál nehezebb lesz lábra kapni a fiatal kikelt növényzetnek. Nedves nyáron az első kaszálás után lehet az utóvetést eszközölni, még pedig vagy közvetlenül a széna behordása után, hogy a fiatal vetés begyökereshessék a sarju-kaszálás, illetve a lelegeltetés előtt, nehogy a legelő állatok a magot betaposassák. Legtöbb esetben azonban czélszerű lesz a vetést július végére halasztani, mikor is az időjárás többnyire inkább nedves. Hereféléket később is sikerrel lehet vetni; a fűfélék azonban ritkán sikerülnek, ha szeptember közepén vetjük őket. Vetésre legalkalmasabb oly keverék, mely

áll 2—3 súlyrész kömlös csigacsóból, 2 rész olasz perjéből és 2—3 rész közönséges rozsnokból. Lazább és kevésbé jó trágyaerőben levő földön az olasz perje el is maradhat, s helyette 2—3 súlyrész puha rozsnokot vetünk. —

Jégverte események

helyrehozására a Gyüm. füzetekből olvassuk a következőket. Ha a sérülés kisebb, úgy a fa azt minden segítség nélkül kiforrja, de ha talán a faig ható, akkor a hasadások széleit éles késsel simára mészük s a sebet kátrány és palakő-porból készített tapasszal vonjuk be; még nagyobb sérüléseknél a visszavágást kell alkalmazni, de csak jövő tavasszal. —

A felfuvódás ellen.

A felfuvódás ellen egy gazda mint biztos szert ajánlotta a piumbum aceticumot, (ecetsavas olom) minden 5 perczben egy keshogynyt a nyelvre. Biztos felfuvódás elleni szert lehet még kapni Bresslauban Junkerstrasse nro. 33. Hermaun Stracke kereskedésben az u. n. Proske-féle felfuvódás elleni szert. Juhnak egy kávé, szarvasmarhának egy evő kanállal kell belőle. — A felfuvódás ellen lehet ammoniákat is jó sikerrel használni, és pedig: 1 liter vízbe 2—3 kanál ammoniákat, minden 5—10 perczben ily adagot adva be — egész 15—20 kanál, vagy 2—3 fej fokhagymát 1 lit. tejbe megfőzve s egy edénybe állva hagyva, ebből kell $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ litert felfuvódás esetén beadni minden $\frac{1}{4}$ órán; minél öregebb a folyadék, annál hatásosabb. — Gy. M. —

Borok kezelése a szállítás után.

(Kivonat a „Borászati Lapokból“).

Sokszor találkozunk azon panaszszal, hogy minták alapján vásárolt borok rendelésük helyére zavarosan vagy megtörve érkeznek s nem ritkán történik meg az is, hogy a megrendelő az így megérkezett bort a mintával megegyezőnek nem találva, azt az elküldőnek rendelkezésére bocsátja. Pedig a bor ugyanaz, melyből a minta lett küldve, csak hogy a bor szállítás közben a hőségnek, vagy hidegnek, esetleg még a fagynak is ki levén téve, ennek folytán bizonyos, de természetszerű átalakulások következtek be, melyek a borra kártékonyan nem hatnak ugyan, hanem annak csak gyors forgalomba hozatalát nehezítik meg.

Legtanácsosabb a bort nagy hidegben és nagy melegben egyáltalán utnak nem indítani. A változást szenvedett borok mi-kénti kezelésére, mindenekelőtt is figyelembe veendő az hőmérséki viszonyok, melyek alatt a bor szállítva lett, nehogy fonák kezelés alatt végsőképpen elromolják. Oly bor, mely hidegben szállítás után zavaros lett, rendes hőmérsékű pinczében néhány nap múlva magától megtisztul, miután ezen törést a hideg borban oldódó borkő kiválása okozta, ez pedig nyugodt állás után a fenékre ülepszik s a bor megtisztul. Ezen üledék szabad szemmel finom por alakú, fehér bornál sárgás, vörös bornál pedig szennyes vörös, miután a bor festanyagából is egy részt kiválaszt. Az ilyen hideg időben szállított borok, tehát ugyanazon hordóban nyugodt pinczébe helyezendők néhány hétre s ha teljesen megtisztultak, átfejthetők. Savanyu boroknak még nem is árt az ilyen

processus, mert a borkő kiválása által savanyúsága is kevesbedik. Ha a hideg oly nagy volt, hogy a bor egy része megfagyott, akkor 14—18C° meleg helyiségbe helyezendő néhány hétre és ha 5—6C°-re felmelegedett, akkor pinczébe állítandó mindaddig, míg a kivált borkőtől megtisztul. Hosszabb ászkolás után a bor a fagyás következtében nyert mellék-ízét elveszti és nem ritkán szépen fejlődik.

A nagy melegben szállított bor sokszor porossá, zavarossá — törötté — válik a fehérnye éleuyulése és oldhatlanná válása (és nem ritkán a meginduló utóerjedés) következtében. Az ilyen törött, de nem erjedő borokat viza-hólyaggal való derítéssel tesszük tisztává, gyakorta megszagozjuk azonban, hogy nem kezd-e ecetesedni. Ha talán ecetesedésre hajlamot vennénk észre, akkor az ily borokon lehető hamar tul kell adni, vagy pedig még előbb 60C°-re felhevíteni, vagyis pasteurizálni, mert így valamivel állandóbbá tesszük és azonnal leüvegezve, forgalomba hozni; de házasítani azaz mással keverni az ecetes bort soha sem szabad, mert az elrontja a többit is.

A hordót, melyben ecetes bor volt, szódával kilugozzuk, kigőzölve bekénezzük és úgy tartjuk el, nehogy a későbbben bele töltendő bor a megromlásnak legyen kitéve.

A ki az itt leírtakat pontosan követi, tapasztalni fogja, hogy borai a pinczében szépen fejlődnek s panaszra nem lesz oka. —

Rovarirtó szerek

A „Gyümölcsészeti és konyhakertészeti füzetek“-ből Villási Pál után közöljük ez érdekes cikket. Miután a hernyókon kívül még nagymennyiségű különféle rovar pusztítja gyümölcsfáinkat, melyek irtása nem épen olyan könnyű, mint pl. csak a galagonya-özöndék vagy aranyfaru gyapocsz fészkeiké is, de másrészt meg, miután a vértetű jelenléte is már két helyen konstatálva lett Magyarországon, t. i. Pusztá-Födemesen és Magyar-Óvárton és nem lehetetlen, hogy ezen helyekről ezen veszedelmes rovar más helyekre is átvitetett, azért azt hiszem, nem lesz fölösleges azon szerekről megemlékezni, melyek úgy az utóbbi, miot általában minden rovar-pusztításra sikerrel alkalmazhatók. Dr. Nessler rovarirtó szere Karlsruheban, mely nemcsak a vértetű, hanem levéltetvek, paizstetvek, alma-molyok, szőlőilonczák stb ellen sikerrel alkalmazható és mely 40 rész fekete szappan (Schmied-seife), 60 rész dohánykivonat, 50 rész kozmaolaj (Fuselöl), 200 rész 90 fokú szesz és 650 rész vízből áll és mely 1—1.5 márkáért literenként Heule et Comp.-nál, Strassburgban, nagyobb mennyiségben pedig literenként 40—50 fillérral Dr. Smitt Achert gyógyszerésznél, Edenkobenben a Rajna mellett kapható. Minthogy azonban sokan még ezt is nagyon drágának találták, azért ugyanazon Dr. Nessler, később 30 gr. fekete szappant, 2 gr. kénmájat oldott fel vízben ehhez hozzátett 32 gr. kozmaolajat és az egészet tiszta vízzel egy literre higitotta fel, ezen szerhez a használatkor még 4 lit. víz öntendő, mert különben igen erős. Az utóbb leírt szer Dehn Gyulánál, Karlsruheban, hektoliterenként 40 márkájával kapható, de bár ki által is, az elősorolt anyagokból előállítható.

Ugyanezen úri ember még egy 3-ik keveréket is készített

150 gr. fekete szappanból, 200 kem. kozmaolajból és 90 gr. karbolsavból vízzel annyira föleresztve, hogy egész 1 litert képezzen. Ezen keveréket kéreg bekenésnél 5-ször, levél befecskendezéseknél pedig 10-szer annyira higitjuk. Az eredeti keverékből 10 lit. 3 márkába kerül.

Időközben mások is tettek kísérleteket ily rovarirtó szerek összeállításával, melyek közül legtöbb figyelmet érdemel Lutz T. stuttgarti gyógyszerész a p o c a r b o l j a, Tübinger utca $\frac{2}{3}$ sz. a. melynek literje 1.5 márká s belőle 2—3 evőkanálnyi elég egy liter vízre, hogy nemcsak a vértetűt, almamolyt és egyéb rovarokat, hanem azok petéit és álczáit is biztosan elpusztítja a nélkül, hogy a gyümölcsfa vagy egyéb növény tenyészetének legkisebbit is ártana. Mivel pedig 1 liter folyadékából 100 evőkanálnyi mennyiség telik és e szerint 1 liter ilyen keverékből 33—50 liter rovarpusztító folyadékot lehet előállítani, e szerint 1 liter ilyen folyadék 3—4 fillérbe kerül. Megjegyzendő, hogy ezen irtószert levén a legkisebb terimejű, ennek szállítása a legkevesebbe kerül, következőleg ez, az eddig elősorolt irtószerek közül nemcsak a leghatásosabb, hanem aránylag a legolcsóbb is. Mivel pedig nagyobb mennyiség megrendelésénél még jelentékeny árleengedés is biztosíthatatik, de kisebb megrendeléseknél is ez csak félannyiba kerül, mint a Nessler-féle legolcsóbb keverék, azért ez kertészeti célokra valamennyi közül a legjobban ajánlható.

A nálunk gyakran oly nagyon elterjedt almamolyt, sárga legyet és több efféle rovar petéivel együtt még akkor is biztosan elpusztíthatjuk, ha ezen keverékből csak egy evőkanálnyi veszünk 1 liter vízre, de ha 1½ kanálnyit többet veszünk, akkor már a gyengébb levélké szevednek miatta; azért erősebb keveréket már csak edzettebb lombzatnál alkalmazhatunk. Különben július hó előtt a vértetvek ritkán jelennek meg az egyéves hajtásokon, ugyanazért a s a p o k a r b o l egy kis vigyázzal itt is alkalmazható. Szaga sem oly kellemetlen mint a Nessler-féle folyadékoké.

A vasmegyei gazdasági egyesület.

Épen mostani vezércikkünkben van tárgyalva azon eszme, melyet a vasmegyei g. egyesület kertészeti szakosztálya megvalósítani szándékozik t. i. a néptanítók gyümölcsészeti kiképzése. Örömmel üdvözljük e kezdeményezésért az egyesületet, mely a Dunán tul vezérszerepet játszik és az összes gazdasági egyesületeknek példányképpül szolgálhat; vajha e törekvésében felsőbb helyről is támogatva lenne, mert a vándortanár is csak úgy tehet valamit, ha alkalom van nyújtva és ha teendői körülíratnak!

Térjünk át azonban a közleményre, melyet a „Gazdasági Lapok“ után szószerint közlünk:

A vasmegyei gazdasági egyesület kertészeti szakosztálya elhatározta, hogy a mura-szombati járás területén lakó faiskola kezelő tanítók számára egy-két heti időre terjedő gyümölcsészeti tanfolyamot rendez, melynek legfőbb és egyedüli célja lenne a faiskola kezelőkkel a gyümölcsfák czélszerű nevelését, ápolását s általában a faiskolák okszerű kezelését megismertetni, annyival is inkább, mert a gyümölcsfa tenyész-

tés terjedésének ez időszereint egyik legfőbb akadálya a kellő szakismeret hiánya. A tervezett tanfolyam Fröhwrth Ferenc gyümölcsészeti és szőlőszeti vándortanító vezetése alatt Felső-Lendván augusztus-hó 1-jétől, 14-ig fog megtartatni. Az egyesület segédkezett öhajtván nyújtani azon tanítóknak, kik anyagi körülményeik folytán nincsenek azon helyzetben, hogy saját költségükön vegyenek részt a tanfolyamban, elhatározta, hogy egy-egy tanítónak naponként egy forintot, illetőleg a 14 napra 14 frt segélyt nyújt. Miután azonban az egyesületnek ezen célra csak meghatározott összeg áll rendelkezésre, egyelőre csak tíz tanítót részesíthet anyagi segélyben. Az egyesület felkéri a mura-szombati járás területén lakó, mindazon tanító urakat, kik akár saját költségükön, akár az egyesület segélyezése mellett, a tanfolyamban részt venni kívánnak, hogy ez iránt legkésőbb július hó 15-éig az egyesület igazgatóságánál jelentkezzenek. —

A fogarasi ménesbirtok.

A m. kir. állami lótenyésztési intézetek 1886. évi működéséről a „Közgazdasági Értesítő“-ben megjelent közleményből, mint hazarészünket érdeklő dolgot a fogarasi ménesbirtok 1886. évi működését tárgyaló cikket kivonatossan közöljük.

A fogarasi ménesbirtok Erdélyben az Olt folyó balpartján Fogaras-megye valamennyi kerületeiben fekszik és átvonul a megye 46 □ mértföldnyi területén. Jelenlegi házilag kezelt mezőgazdasági birtoka 4911 hold 500 □^a, 16 község határában van; 9415 holdnyi erdőterületei 8 község határában vonulnak keresztül, míg ezelőtt 12 évvel, az akkor még tagosítatlan birtok, 32 községben 1100 részletből állott. E területek házilag kezeltetnek. Fogaras-megyében fekvő 835 holdnyi porumbáki és a Nagy-Küküllő-megyében fekvő 231 holdnyi pócsteleki birtokai pedig bérbe vannak adva. A fogarasi uradalom kiegészítő részét képezi a kucsulatai birtok, mely 1881-ben Gr. Mikos János örököseitől 30,380 frt 78 kr. váltsági összegért visszaváltatott.

Az uradalom talaja három részre oszik: egyik az Olt mentén elterülő, mely az Olt folyó kiöntései folytán mély és laza, altalaja kavics. Feltalaja termékeny és általában, tengeri termelésre használható és mesterséges takarmány termelésre nagyon alkalmas — míg a természetes rétek a mélyebb részek kivételével — jó füveket teremnek, herefajokkal vegyítve.

A második rész fensik, kötött kavicsos agyag feltalajjal 2 láb mélységben; altalaja részben kötött, vízhatlan agyag. Gabonafélék termelésére teljesen alkalmas, sőt különösen Fogaras város közelében mintegy 1 □ mértföldnyi terület dohánytermelésre kitünő talajjal bír.

A harmadik rész a havasok alatti terület, altalaja agyagpala uszadék-földdel borítva, kevésbé alkalmas gabona-termelésre, leginkább zab miveltetik; füvei savanyuak, bő trágyázás mellett rozstermelésre alkalmas terület.

A lefolyt évben fejeztetett be a legutolsó birtokrendezési per, a mennyiben a felső-kománai erdőszabályozás ügyében a ménesuradalom erdőilletősége 4380 holddal kihatott és bir-

lokba adatott. A ménesbirtokon folytatott okszerű gazdálkodás jó hatással van a környék mezőgazdasági fejlődésére, mit mutat azon körülmény, hogy a faekéket vaskéké váltották fel, sőt most már sok falu határában a törökbuzát géppel vetik és töltegető-ekével töltik fel. A soros vetésre a nép, egykereű kétsoros vetőgépet használ, mely fészekbe vet és egy kis ló könnyen húzza.

Földmivelésre vonatkozó adatok közül megemlítjük hogy: a szombathelyi gazd. kerületben lecsapoltatott a dumbrávai ménes-legelőben 39 hold, holdanként 5 frt 20 kr. költséggel.

A fogarasi gazd. kerületben alagsöveztetett a külső major udvar 11 holdnyi területe, 851 frt 64 kr. költséggel. A reusori birtokon 35 hold lecsapoltatott holdanként 4 frt 46 kr. költséggel. Egy védtöltés létesítése által 895 frt 28 kr. kiadással, 163 hold szántóföld ármentessé lett téve.

Sárkányi gazd. kerületben. Védtöltés készítése és lecsapoló árok tisztítása 773 frt költséggel lett keresztülvive.

A kománai gazd. kerületben 68 hold alagsövezés lett, holdanként 60 frt 56 kr. költséggel. A felső-venicezi gazd. major szőrüs-kertje alagsövezés által vízmentesítettet 109 frt 64 kr. befektetéssel.

A kucsulatai gazd. kerületben védtöltés készült 112 frt összes költséggel. Továbbá a vízlevezető árok hálózat kitisztított.

A mi a trágyázás által való földjavítást illeti, a lefolyt évben is istálló-trágya volt legnagyobb részben alkalmazásban és ezzel a vetés-forgók szerint előirt 758 hold trágyázandó terület el is látott, vagyis az egész uradalom eke alatti területének 24-17%-a. A felhasznált trágya-mennyiséget a ménesbirtok termelte és vásárlás útján, oszakis a fogarasi gazd. kerületben a vojjai szeszgyári hizlaldából szerzett be 1840 q. trágyát, q.-ként 10 kr-ért. Ugyane kerület műrétjének javítására 90 hectoliter tahamut vásárolt.

A roszt időjárás folytán az áradások 475 hold szántót és 255 hold rétet borítottak el, ezen szenvedett károk voltak irányadók a már elősorolt ármentesítési munkálatokra. A ménesbirtok házi kezelés alatt levő összes területének felhasználása a következő volt:

Őszi buza	242 h.	403 □ öl
„ rozs	534 „	589 „
„ búkköny	16 „	575 „
Tavaszi zab	457 „	632 „
„ árpa	207 „	125 „
„ búkköny	8 „	94 „
Magtörökbuzza	347 „	239 „
Takarmány-répa	149 „	120 „
Zabos búkköny	408 „	937 „
Takarmány-törökbuzza	187 „	1020 „
Uj vetés fü	44 „	317 „
„ „ vöröshere	152 „	564 „
Régi vetés vöröshere	287 „	877 „
Rét	1075 „	540 „
Legelő	395 „	1347 „

Ugar	127 h.	545	□ öl
Illetményföld	118 „	484 „	
Kertek	61 „	253 „	
Füzesek	56 „	1238 „	
Haszonvehetetlen	247 „	639 „	
Összesen	4911 h.	500	□ öl

Ezen termények átlag termése egy holdon:

Őszi búzából	7.18 mrm.
„ rozból	6.21 „
Tavaszi árpa	5.48 „
„ zab	6.70 „
Csőves törökbuza	4.69 „
Takarm. répa	91.62 „
Réti széna	86.31 „
„ sarju	7.24 „
Zabos bükköny	17.10 „
Száraz here	28.17 „

Az állattenyésztés körében csakis a szarvasmarha tenyésztés van felőlelve és pedig tejtermelésre berendezett tehenészettel, a fogarasi gazd. kerületben möllthali, a sárkányi kerületben bivalytenyészdével.

A möllthali tenyészállomány állott 1886. évben:

tenyész bika	3 drb.
„ tehén	46 „
1 éves bika	20 „
választott bika	13 „
szopós „	7 „
3 éves üsző	2 „
2 „ „	10 „
1 „ „	10 „
választott üsző	16 „
szopós „	3 „
Összesen	130 drbból

A szaporulat 12 drb. A tenyésztés egyik célja, hogy azon helyeken, hol már a magyar marha tenyésztése nem sikerül, vagy pedig ahol más körülmények a tejelő marhák tartását követelik, tenyészanyagul szolgáljon.

A bivalytenyésztés célja a bivalybikák nevelése, e célból áll a tehenészet 48 tehénből és két bikából. Az összes állomány 150 drb.

Tenyészbikák eladattak főleg Brassó- és Háromszék-megyék községeinek átlag darabonként 136 frt árért.

A hizlalásra a kevésbé jó minőségű és sem ló sem tehén által nem értékesíthető takarmányfélék felhasználása okából; bivalytenheneket vettek fel tulnyomó részben; 126 drb. bivaly tehént (ezeket darabonként 52 frt 29 kr-ával szerezte be a gazdaság) melyekhez járult még, 10 drb kisorolt öreg bivalytenhén és 29 drb igás ökör. A felhizlalt ökrök drbonként 188 fr. 75 kr-ba, a bivalyok pedig 97 frt 11 kron értékesültek.

Az erdei és tarló legelőkre 50 drb. egy éves tinót vásárolt az uradalom. Az ökör szükséglet fedezésére 42 darab ökör vásároltatott, páronként minden költség beleszámításával 315 frt 60 kr. árban.

A fatenyésztés bár lassan, de évről-évre szépen ha-

lad a birtok területén és most már az uradalom belseje felé terjeszkedik. A gyümölcsfák közül a Batul alma és a Besztercei szilva szaporítására fordítanak kiváló gondot. Az egyes faneemből elültetett meynyiségek a következők:

Alma	8350 drb.
Körte	300 „
Szilva	883 „
Éger	2635 „
Köris	820 „
Jegenye	25 „
Akác	28500 „
Fűz	2800 „
Cserje	1600 „
Nyár	1000 „
Lucz-fenyő	5000 „
Fekete fenyő	2000 „
Erdei fenyő	2000 „
Összesen	56913 drb.

A gazdasági iparágak közül csak az alagsó-gyártás lett felkarolva, melyet azonban nem annyira eladási célból, mint a birtok szükségletének fedezése tekintetéből üzeak. Összesen 115,803 drb készült, melyből 500 darabot árusítottak el; az 1½ hüvelyk átmérőjűnek ezrét 14 frtjával, a 2 hüvelyk átmérőjűt pedig 18 frtjával. —

Mezőrendőri törvényjavaslat.

(Vége.)

VII. Fejezet.

A gazdasági egyesületekről.

55. §. A mezőgazdaságnak vagy egyes ágainak emelésére alakuló egyesületek alapszabályai az alapítók által az illetékes törvényhatóságnál nyújtandók be, mely azokat jóváhagyás végett a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterhez terjeszti föl.

56. §. Az alapszabályokban mindenesetre a következőket kell megállapítani:

- az egyesület nevét és székhelyét;
- az egyesület célját s a területet, melyre működését kiterjeszteni óhajtja;
- a tagok jogait és kötelességeit, a belépés és kilépés feltételeit, valamint a tagsági díjakra vonatkozó határozatokat;
- a választmány szervezetét, mikénti választásának módját, hatáskörét és működésének tartamát;
- a közgyűlés mikénti összehívását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapítását, mi törvény az esetben, ha az összehívott közgyűlés határozatképes nem volt;
- az egyesület végrehajtó közegeinek választására és hatáskörére vonatkozó határozatokat;
- az egyesületi vagyon kezelési módját, valamint annak megállapítását, hogy a vagyon kezeléseért ki felelős;
- az egyesület hirdetményeinek mikénti közzétételét;
- intézkedést az iránt, hogy hatóságok és harmadik személyek irányában ki képviselje az egyesületet;

j) intézkedést az iránt, hogy feloszlás esetén az egyesület vagyona hová fordíttassék.

57. §. Idegen állam polgárai a gazdasági egyesületeknek tagjai csupán a belügyminister jóváhagyásával lehetnek.

Községek és testületek lehetnek a gazdasági egyesületek tagjai s jogaikat képviselőlet útján gyakorolhatják.

58. §. Minden törvényhatóság köteles a területén székelő gazdasági egyesületekről jegyzéket vezetni.

Az egyesületek tisztii karában beálló változások a törvényhatóságnak bejelentendők.

A lezárt évi számadások és a lefolyt évi működésre vonatkozó jelentés egy példánya a törvényhatósághoz beterjesztendő.

59. §. Azon esetre, ha az egyesület az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a mennyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, a földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi minister által haladék nélkül felfüggesztendő, s a felfüggesztés után elrendelendő vizsgálat eredményéhez képest végleg feloszlátandó, esetleg az alapszabályok pontos megtartására kötelezendő.

Az egyesület feloszlátása esetén a fennálló követelések kiegyenlítése után fennmaradó vagyon iránt is intézkedés teendő.

60. §. Azon közgyűlési határozatok, melyek az alapszabályok megváltoztatására, vagy az egyesület feloszlására vonatkoznak, jogerővel csak akkor bírnak, ha a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által jóváhagyattak.

VIII. Fejezet.

A gazdasági bizottságokról.

A) A községi (városi) gazdasági bizottságról.

61. §. Minden községben gazdasági bizottság szervezendő.

62. §. A községben lakó összes birtokosok a községi (városi) gazdasági bizottság tagjainak megválasztása céljából a községi előljáró (polgármester) elnöklété alatt évenként egyszer választó gyűlést tartanak.

63. §. A választó gyűlésen a szavazati jog birtokaránylag történik.

Egy holdnál kevesebbel érdekeltek 1 szavazatot gyakorolnak; a szavazatok egynegyedénél több szavazatot egy birtokos sem gyakorolhat.

A közgyűlés megtartására a birtokosok területarány szerinti felerészének jelenléte, érvényes határozathozatalra pedig a jelenlevő birtokosok általános többsége szükséges.

Ha a közgyűlés nem lenne határozatképes, a községi előljáró (polgármester) 16 napon belül új választó gyűlést köteles összehívni, mely gyűlésen a jelenlévők határoznak.

Abban az esetben, ha a birtokosság a jelen §-ban megállapított választási jogával nem akar élni, a bizottság tagjait az alispán (polgármester) nevezi ki.

64. §. A községi (városi) gazdasági bizottság áll:

a) egy elnökből;

b) 12 tanácstagból.

A községi (városi) gazdasági bizottság tagjai 2 évre választandók.

A megválasztott bizottsági tagok egyharmada évenként kilép; a kilépők nevei az első két évben sorshuzás által, később a működés tartama szerint állapítandók meg.

A kilépők újra választhatók.

A választás vissza nem utasítható, kivéve, ha valaki három éven át, mint bizottsági tag már működött. Különös tekintet érdemlő kivételek esetén, a hatóság véleményének meghallgatása után az alispán (polgármester) határoz.

65. §. A bizottság elnöke a községi bíró, illetőleg rendezett tanácsú és törvényhatósági városokban a polgármester vagy pedig helyettese.

A községi előljáróság tagjai az elnök felhívására a bizottsági gyűlésekre megjelenni s a kívánt felvilágosításokat megadni kötelesek.

Jegyzőjét a bizottság maga választja.

A bizottság határozatképes, ha az elnökön kívül az összes tagoknak legalább egyharmada jelen van.

66. §. A községi (városi) gazdasági bizottság feladata a következő:

a) megállapítja a vetésforgót (3. §.) s gondoskodik arról, hogy a vetésforgóban takarmányosnak megfelelő hely kijelöltessek. (5. §.);

b) szabályozza a közös-, ugar- és tarlólegeltetést (3. §.), megállapítja a közös legeltetés megkezdésének és befejezésének időpontját (15. §.) s intézkedik az éjjeli legeltetésre nézve (16. §.);

c) intézkedik a közös határjelek felállítása (8. §.) s a határjárások megtartása iránt (9. §.);

d) intézkedik a mezei utak és ösvények megnyitása iránt (23. §.);

e) megállapítja az aratás, szüretelés, kukoricza-törés és a káposztavágás megkezdésének időpontját;

f) nyilvántartja a községbeli tenyészállatok létszámát és szaporulatát (54. §.);

g) felügyel arra, hogy a jelen törvénynek a legeltetésre (14—21. §§.), továbbá a mezei utak és ösvények jó karban tartására (26. §.), a községi faiskolára (33. §.), a káros állatok és növények irtására és a hasznos madarak oltalmazására (34—43. §§.), az állattenyésztésre (44—54. §§.), valamint a mezei rendőrökre (83—91. §§.) vonatkozó határozatai, valamint a hatóság rendelkezései megtartassanak;

h) szaktanácsot ad a községi előljáróságnak mindazon gazdasági kérdésekben, melyekre nézve az hozzá fordul; oly esetekben pedig, midőn törvény- vagy rendellenes cselekménynek vagy mulasztásnak jön tudomására, megfelelő orvoslás végett felhívás nélkül is köteles a hatóságnak jelentést tenni.

Rendezett tanács- és törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi gazdasági bizottság az elősorolt teendőkon kívül teljesíti mindazokat a feladatokat is, a melyeket a járási gazdasági bizottságok körébe utaltattak (74. §.).

67. §. A községi (városi) gazdasági bizottság összeállítása tekintetében fölmerülő kifogások, valamint a határozatal ellen benyújtott föllebbezések megbirálására másodfokban az

alispán (polgármester), harmadfokban pedig a földmivélés-, ipar- és kereskedelmi minister illetékes.

A bizottságnak a 66. §. a)–e) pontjai alatt felsorolt ügyekben hozott határozatai jogerőre emelkedésük után tudomás-, esetleg végrehaltás végett az elsőfoku hatósággal közlendők.

68. §. A határjelek és határjelzések körül felmerülő panaszok esetén a gazdasági bizottság helyszíni szemlét tart.

Ezen szemléhez az érdekelt felek, a helyi viszonyokkal ismerős egyének, szükség esetén szakértők is meghivandók.

69. §. A bizottság a fenförgő sérelemre utzva a felek között a barátságos kiegyeztetést megkísérli, ha ez nem sikerül, a bizottság szótöbbséggel határoz.

Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt.

A határozat az érdekelt feleknek szóval kihirdetendő s a határjelek a határozat értelmében felállítandók.

70. §. A 69. §-ban említett határozattal meg nem elégedő félnek jogában áll tulajdonjogi- és birtoklási igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni; addig azonban, míg a bíróság ítélete jogerőre emelkedik, a bizottság határozata érvényes.

B) A járási gazdasági bizottságokról.

71. §. Minden elsőfoku hatóság gyanánt eljáró főszolgabíró mellé járási gazdasági bizottság szervezendő.

Rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal fölruházott városokban a járási gazdasági bizottság teendőit (74. §.) a városi gazdasági bizottság végzi (66. §.).

72. §. A járási gazdasági bizottság a főszolgabíró, illetőleg helyettesének elnöklete alatt áll 20 hatósági megbizottból, kiket a főszolgabíró javaslatára az alispán nevez ki.

A földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kinevezett s a járásban lakhelyiyl bírő állandó gazdasági tudósítók, valamint a hatósági állatorvosok a bizottságnak hivatalból tagjai.

73. §. A kinevezett hatósági megbizottak működési tartama 3 év.

A megbizottak egyharmada évenként kilép. A kilépők ujra kinevezhetők.

A kilépés sorrendjének, valamint a megbizatás elfogadásának kötelező voltára nézve a 64. §. határozmányai irányadók.

74. A járási gazdasági bizottság feladata és hivatása:

a) véleményt adni mindazon gazdasági és állattenyésztési kérdésekben, a melyekre nézve a hatóság hozzá fordul;

b) felügyelni és ellenőrizni azt, hogy a jelen törvénynek a legeltetés, a mezei utak és ösvények, ültetvények, káros rovarok és növények irtása, a hasznos madarak oltalmazása és a tenyész-apaállatok tartása tekintetében előirt rendelkezései megtartassanak.

c) intézkedik az apaállatok vizsgálata, s azoknak nyilvános használatra bocsátása (50. §.) esetleg eltöltása (51. §.) iránt.

75. §. A járási gazdasági bizottság tagjai kinevezésük után 14 nap alatt az elnök által alakuló ülésre hivandók össze.

A bizottság megalakítása után kijelöli azokat a teendőket, a melyeket az egyes megbizottak vagy szakbizottságok terület, illetőleg ügykör szerint teljesíteni kötelesek.

Ezen megállapodások köztudomásra hozandók és a kijelölt hatósági megbizottak saját igazolásuk végett a hatóság részéről okmányt kapnak.

76. §. A bizottság évnegyedenként legalább egyszer teljes ülést tart, s ez alkalommal a szakbizottságok vagy egyes megbizottak eljárásáról tudomást szerez s tapasztalt mulasztás vagy visszaélés esetén megfelelő orvoslásról gondoskodik. A bizottság üléseire jegyző kirendeléséről az elnök gondoskodik.

77. §. A járási gazdasági bizottság működéséről évnegyedenként az alispánnak jelentést tesz, s ez alkalommal az elsőfokú hatóság azon megbizottak neveit, a kik teendőiket nem teljesítik, az alispánnak bejelenteni köteles.

Az alispán a hibás vagy mulasztó megbizottat kötelességének pontosabb teljesítésére felhívni s ha ezen felhívás is sikertelen maradna, a törvényhatóság bizottsági gyűlésének bejelenteni köteles.

C) A törvényhatósági gazdasági bizottságról.

78. §. Mindeu törvényhatóság gazdasági bizottságot alakít.

79. §. A törvényhatósági gazdasági bizottság az elnökön, előadón, jegyzőn a és hivatalból résztvevő tagokon kívül 24 tagból áll.

A bizottság tagjait fele részben a főispán nevezi ki, fele részben pedig a törvényhatósági bizottság választja meg.

A törvényhatóság egész területére kiterjedő, bármiféle gazdasági cél érdekében működő gazdasági egyletek elnökei és titkárai, valamint a földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kinevezett közgazdasági előadók a törvényhatósági gazdasági bizottságnak hivatalból tagjai.

A tanács elnöke az alispán, illetőleg a polgármester, ki egyuttal a törvényhatóság tisztviselői közül előadó és jegyző kirendeléséről gondoskodik.

80. §. A törvényhatósági gazdasági bizottságnak kinevezett és választott tagjai 3 évig működnek.

Mind a kinevezett, mind a választott tagoknak egyharmada évenként kilép. A kilépők ujra kinevezhetők, illetőleg megválaszthatók.

A kilépés sorrendje külön a kinevezettekre s külön a megválasztottakra nézve a 64. §. értelmében állapítandó meg; ugyanezen §. intézkedései a kinevezés, illetőleg a választás elfogadásának kötelező voltára nézve is irányadók.

81. §. A törvényhatósági gazdasági bizottság feladata:

a) véleményt adni mindazon gazdasági és állattenyésztési kérdésekben, a melyekre utzva a hatóság hozzája fordul;

b) javaslatot tesz a törvényhatóság területén a mezőgazdaság vagy egyes termelési ágak emelésére, valamint az emelkedést gátló akadályok elhárítására vonatkozó kérdésekben;

c) felügyel és ellenőrzi azt, hogy a jelen törvény s a hatóságok rendelkezései a törvényhatóság területén kellőleg foganatosittassanak, s mulasztás vagy visszaélés esetén megfelelő orvoslásról gondoskodik.

IX. Fejezet.

A hatóságokról.

82. §. Mindazon ügyekben, a melyek a jelen törvény szerint hatósági intézkedést igényelnek, a mennyiben az egyes

§§-okban külön illetékesség nem állapított meg, a következő hatóságok illetékesek:

elsőfoku hatóság: kis és nagy községekben a főszolgabíró, a rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg a tanácsnak a rendőri ügyek vezetésével megbízott tagja és Budapest fővárosban a kerületi előljáró;

másodfoku hatóság: az alispán; törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármester, Budapesten a városi tanács;

harmadfoku hatóság: a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter.

X. Fejezet.

A mezei rendőrökről.

83. § Minden község köteles a külső határ őrzetére a viszonyok által kívánt számban, mezei rendőröket alkalmazni s javadalmazásukról gondoskodni.

84. § Minden oly birtokosnak, kinek egy tagban fekvő birtoka legalább ötven holdat tesz ki, szabadságában áll külön mezei rendőrt tartani.

85. § Mezei rendőrökül csak fedhetlen előéletű, 24 életévüket betöltött magyar állampolgárok alkalmazhatók.

86. § A mezei rendőrök szolgálatba lépésük alkalmával a községi előljáróság előtt a következő esküt tartoznak letenni:

Én . . . esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy a gondviselésem alá bízott határra (vagy dűlőre s mindarra, mi hozzá tartozik, szorgalommal és föltétlen hűséggel fölfigyázok és bármi nemű kártól lehetőleg megvédem, hogy azokat, kik a mező termékeit s mindazt, mi a mezei gazdálkodáshoz szükséges, károsítani megkísérlenék vagy tetteleg károsítanak, személyválogatás nélkül, a törvény értelmében megzalogolom és lelkiismeretem szerint késedelem nélkül följelentem és bevallom; ártatlanra soha semmit reá nem fogok, az őrzetet és szolgálatomat előljárom tudta és beleegyezése avagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyom s mindarról, a mi gondviselésem alá bízatik, minden időben számot adok. Isten engem úgy segéljen!

87. § Az eskü letételéről bizonyítvány adatik ki, mely az esküt tett mezei rendőr igazolására szolgál.

88. § A főlesküdtött mezei rendőrök nevei a községi előljáróság által nyilvántartandók.

89. § A mezei rendőröknek hit alatt, illetőleg letett esküjükre való hivatkozással tett vallomása ellenbizonyíték hiányában teljes bizonyító erővel bír.

A mezei rendőrök közbiztonsági közegeknek tekintendők s fegyverviselésre vannak kötelezve s fegyvereik után adó fizetésére nem szoríthatók.

90. § A mezei rendőrök szolgálatban létük idején valamely szembeötölő jelvényt kötelesek viselni. A jelvény megállapítása iránt a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter intézkedik.

91. § A mezei rendőrök szolgálati utasítását a községi (városi) gazdasági bizottság meghallgatása mellett a községi

előljáróság állapítja meg, s a felfogadott mezei rendőröket kötelességük iránt megfelelőleg kitanítja.

XI. Fejezet.

Mezőrendőri kihágások és büntetések.

92. §. Kihágást követ el és 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki mezei tulajdont képező idegen dolgot lop, abban az esetben, ha a lopott dolog értéke, a külön megtérítendő kár beszámítása nélkül 30 forint értéket meg nem halad, s ha oly körülmények nem forognak fenn, melyek a büntető törvénykönyv 336. §-a értelmében a lopást büntetté minősítik;

2. a ki mezei tulajdont képező idegen dolgot tudva, jogtalanul használ és ez által azt megrongálja vagy értékében csökkenti, vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz;

3. a ki másnak mezei tulajdonát képező ingatlan vagyont szándékosan jogtalanul megrongálja, vagy a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben az okozott kár 30 frtot meg nem halad.

Visszaesés esetén, ha az utolsó büntetés kiállításától két év még nem múlt el, egy hónapig terjedhető elzárás állapítandó meg.

93. §. Kihágást követ el és 200 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

a ki a szabadban levő és saját tulajdonát képező kórót, trágyát, tarlót, avart, nádat, fűzeget oly helyen meggyűjt, hogy abból másnak kára származik, — vagy a ki másnak hasonló tárgyain mulasztás vagy gondatlanságból tüzkárt előidéz, a mennyiben a cselekmény a büntető törvénykönyv értelmében büntényt vagy vétséget nem képez.

94. §. Kihágást követ el és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki a községi (városi) gazdasági bizottságnak a vetésforgóra, a közös-, ugar- és tarló-legeltetésre vonatkozó határozatait áthágja (3. §.);

2. a ki a közös vetésforgóba tartozó területen a lakóházak és gazdasági épületek emelésére, — gyümölcsösök, szőlők és faiskolák létesítésére, valamint kerítések készítésére nézve a községi (városi) gazdasági bizottság által megállapított rendelkezéseket meg nem tartja (6. §.);

3. a ki az aratás, szüretelés, tengeritörésnek és a káposztavágásnak a községi (városi) gazdasági bizottság által megállapított megkezdési idejét meg nem tartja;

4. a ki idegen területen, melyben legeltetésre nincs joga, szándékosan legeltet;

5. a ki a mezei utakat és ösvényeket helyeikből kiszorítja vagy önkényüleg más nyomba tereli;

6. a ki a határjeleket roszakaratból áthelyezi;

7. a ki az apaállatokat tenyésztési célból az 51. §. intézkedéseitől eltérőleg nyilvános használatra bocsátja vagy a csordába kihajtja (53. §.);

8. a ki az anyaállatokat nyilvános használatra alkalmasnak nem talált apaállathoz vezeti.

95. §. Kihágást követ el és 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki a határjelek felállítására és fentartására iránt a 8. §-ban foglalt intézkedéseket meg nem tartja;

2. a ki az állatokat a 14. §. határozmányától eltérőleg felügyelet nélkül legelteti;

3. a ki a legeltetés megkezdésére és befejezésére nézve megállapított határidőt meg nem tartja (15. §.);

4. a ki az állatokat napkelte előtt a legelőre kihajítja vagy napnyugta után egy órával haza nem hajítja (16. §.);

5. a ki a határköveket és egyéb jelzőket megsérti vagy rongálja;

6. a ki az utak és mesgyék mellett lévő, ugy nemkülönben másnak tulajdonát képező fákat és csemetéket rongálja és kitérdeli, azokról galyat, lombot vagy gyümölcsöt szed;

7. a ki az utak és ösvények jó karban tartására iránt megállapított kötelezettségeknek meg nem felel (22. §.);

8. a ki a hatóság által betiltott mezei utat vagy ösvényt használ (25. §.);

9. a ki a birtokrészek határain a megengedett távolságtól eltérőleg fákat ültet (27. §.), vagy az idegen területre átnyúló ágakat és gyökereket a szomszéd felszólítására nem távolítja el (28. §.);

10. a ki jogos zálogolást meghiúsítani törekszik, vagy a ki jogtalan zálogolást ejt meg.

96. §. Kihágást követ el s 25 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki a tulajdonos engedélye nélkül tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre behatol;

2. a ki másnak tulajdonát képező, művelés alá vett földéken a tulajdonos engedélye nélkül átjár, lovagol vagy szekerez abban az esetben, ha a vadászati (1880: XX.) törvény által erre feljogosítva nincs;

3. a ki másnak tulajdonát képező, művelés alá vett földéken vigyázatlanságból legeltet, vagy az állatokat gondatlanságból ilyen területre bemenni engedi;

4. a ki másnak földjére a tulajdonos engedélye nélkül trágyát, csontot, döglött állatot, követ, cserepet és szemetet dob, illetőleg elás;

5. a ki másnak földén a tulajdonos engedélye nélkül gödröt ás, vásznat fehérit vagy ruhát szárít;

6. a ki a hernyók és cserebogarak (34. §.), valamint a káros növények irtása (39—40. §§.) és a káros állatok pusztítása (42. §.) tekintetében előirt törvényes intézkedéseket nem teljesíti;

7. a ki a homok-, kö- és mészgödöröket bekeríteni elmulasztja;

8. a ki bárminemű döglött állatot elásatlan hagy.

97. §. A tulajdonos vagy haszonbérő és mezei rendőrök, ugy nemkülönben a közrend fentartására hivatott közegek jogosítva vannak mindenkit, kit kihágáson kapnak, ha magát fel nem ismerhetővé tette, nevét eltagadta, vagy állandó lakhelye ismeretlen, a legközelebbi községi hatósághoz kísérni, hogy itt kiléte kideríthessék.

98. §. A mezei rendőri kihágásokból befolyó pénzbüntetések felerészben az országos közgazdasági alap javára, felerészben pedig azon község javára fordítandók, melynek területén a kihágás elkövetetett.

99. §. A jelen törvény szerint büntetendő cselekményekre a kihágásokról szóló büntető törvénykönyv általános határozatai érvényesek.

XII. Fejezet.

Kártérítési ügyekről.

100. §. A kihágások alkalmából elkövetett károkért a kártevő teljes kárpótlással tartozik.

E végre megkívánatik, hogy a kár a községi előljárásnak a kár elkövetésétől számítandó 8 nap alatt felvehető céljából bejelentessék.

A vetésekben okozott kárnak becslése mindig oly időben eszközendő, midőn az termék-mennyiségben megállapítható; a kár vagy természetben vagy pénzértékben téríthető meg.

101. §. Kihágásból származó kártérítési követelések és az okozott költségek, a meenyiben az eljárás folyama alatt támasztatnak, rendszerint a feljelentés folytán hozott határozatban döntendők el.

Ha alapos megbíráslásuk bővebb bizonyítást igényelne és ezért a kihágás elkövetése kérdésében a határozathozatalt késleltetné, a káros követelésével polgári perre utasítandó.

102. §. Legeltetési kihágások esetében a károsultnak jogában áll az okozott kár helyett a kárdij megfizetését kívánni, ez esetben a kár bizonyítása nem szükséges.

A kárdij az elkövetés idejétől számítva négy hétig követelhető.

103. §. A kárdij kitesz:

1 darab szarvasmarháért	50 krt.
1 „ kecskéért	15 „
1 „ juhért	5 „
1 „ lóért, öszvéért és szamarért	40 „
1 „ sertésért	20 „
1 „ csikóért	20 „
1 „ ludért	2 „
1 „ más baromfiért	1 „

Ha a legeltetés bevetett vagy beültetett földéken, réteken, kertekben, faiskolákban vagy szőlőkben, továbbá gátakon és töltéseken, utak árkaiban történt, a kárdij háromszoros összege állapítható meg.

104. §. A tilosban talált állatok a tulajdonos, illetőleg a bérő, a családjukhoz tartozók és cselédjeik, valamint a mezei rendőrök által behajthatók.

A behajtott állatok az okozott károk, illetőleg a kárdijak, hajtópénzek és egyéb költségek biztosítékául szolgálnak.

Ha azonban az állatok tulajdonosa az okozott kár és költségeknek megfelelő biztosítékot nyújt, a behajtott állatok azonnal kiadandók.

105. §. A zálogoló a megejtett zálogolásról 24 óra alatt a községi előljárásnál jelentést tenni tartozik.

Az előljárásság az állatok elhelyezése, illetőleg a mennyiben a felek a biztosítási összegre nézve megegyezni nem tudnak, a biztosíték nagysága iránt intézkedik.

A községi előljáróság ebbeli intézkedése felebbezés tárgyát nem képezheti.

A községi előljáróság azonban köteles az ekként fölmerülő tartási és egyéb költségek iránt, a hatóságnak jelentést tenni.

106. §. Ha a zálogban levő állatok tulajdonosa a községi előljáróság intézkedésétől számítva két hét alatt nem jelentkezik, vagy más biztosítékot nem nyújtana, a zálogba vett állatok kellő közhírré tétel után, nyilvános árverés útján eladandók s a befolyó pénz az elsőfoku hatóságnak átadandó.

Az ekként befolyó pénz első sorban a hajtópénz és az eljárást költségek fedezésére, azután a kárdijak, illetőleg a károk megtérítésére fordítandó.

Az esetleg fenmaradó összeg az elmarasztaltnak visszaadandó, ha pedig ez 3 hó alatt nem jelentkeznek, az országos közgazdasági alap részére szállítandó be.

107. §. A hajtópénz szarvasmarhák, lovak, szamarak és öszvérek után 10 kr; egyéb gazdasági állat után pedig darabonként 5 krajczárban állapítatik meg.

Ezen összeg a behajtott illeti s fizetésére a behajtott állatok tulajdonosai egyetemlegesen kötelezendők.

XIII. Fejezet.

Zárhatározatok.

108. §. Jelen törvény életbeléptével a mezőrendőrségről szóló 1840: IX. törvényzikk, valamint általában mindazon rendeletek és szabályok, melyek a jelen törvény tárgyára vonatkoznak és annak határozataitól eltérnek, hatályon kívül helyeztetnek.

109. §. Jelen törvény 188... év..... hó...-én lép életbe.

110. §. Jelen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és a belügyi minister bizatik meg. —

Lapunk mai mellékletét a kolozsvári kereskedelmi akademia értesítőjét ajánljuk érdeklődő t. olvasóinknak szives figyelmébe.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Tenyész-tehén,

tiszta erdélyi magyar faj, 18 vagy 20 darab,
4—10 évesek,

Gróf Wass Albert
mező-záhi szarvasmarha tenyészetéből eladó.

Bővebb felvilágosítást nyújt Gönczi
Mihály gazdatiszt, Mező-Záhon, postaállomás ugyanott.

11. (1—3.)

PIACZI ÁRAK.

A h e t i v á s á r		Gabona mérték	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török-buza	100 kilo		1 köb-meter tüzifa	1 kilo marhahús
h e l y e	napja								széna	szalma		
k r a j c z á r o k b a n												
Budapest	julius	11 métermázsa	880	—	—	—	560	550	—	—	—	—
Brassó	julius	8 hektoliter	580	340	350	280	190	400	200	190	230	40
Deés	julius	12 „	580	540	480	—	250	460	420	220	320	34
Fogaras	julius	8 „	600	540	420	—	250	460	300	170	210	34
Gyula-Fehérvár	julius	9 „	600	450	440	—	225	425	300	220	260	36
Kézdi-Vásárhely	junius	23 „	580	—	370	300	190	450	270	90	220	32
Kolozsvár	julius	7 métermázsa	820	—	560	—	420	500	300	280	300	38
Maros-Vásárhely	julius	14 métermázsa	748	525	525	—	440	488	160	140	280	36
Nagy-Szeben	julius	8 hektoliter	590	470	390	—	220	440	120	100	250	40
Nagy-Várad	julius	12 „	570	440	382	344	232	370	240	140	300	44
Sepsi-Szent-György	julius	11 „	590	540	380	350	180	420	300	100	150	32
Szász-Régen	julius	7 „	560	510	360	325	225	380	230	200	260	32
Torda	julius	9 „	650	400	400	350	215	360	300	30	238	36